

РЕЗЮМЕТА НА ПУБЛИКАЦИИТЕ

на гл. ас. д-р Стефан Семков Стефанов,

**представени за конкурса за доцент по професионално направление 1.2.
Педагогика (история на педагогиката и българското образование), обявен в
„Държавен вестник”, бр. 88 от 13.11.2015 г.**

I. Монографии

1. Пиронкова, М., Стефанов, Ст. (съставители и предговор). Възрожденски педагогически текстове. Избрани откъси. Съставителство, предговор и бележки. С., Университетско издателство „Св. Климент Охридски”, 2010, 232 с.
ISBN 978-954-07-3324-1

В книгата са подбрани някои от знаковите педагогически текстове от периода на Възраждането. На първо място са идеите на Петър Берон в Предговора към Рибния буквар, след това идеите на Неофит Бозвели и Емануил Васкидович в „Славяноболгарское детоводство”. В предговора са представени поместените публикации с анализ и коментар.

2. Стефанов, Ст. Подготовката на учители в България (От Освобождението до средата на XX век). Веда словена, София, 2015, 116 с.

Тази книга е опит да се съберат на едно място публикувани и непубликувани данни и документи за подготовката на учители със средно, полувисше и висше университетско образование в България в периода от Освобождението до средата на XX в. Това изследване се базира най-вече върху архивни източници (архива на Софийския университет и личните архиви на преподавателите по педагогическите дисциплини), както и върху публикуваните документи и изследвания, спомени, биографии и други източници, косвено осветляващи проблематиката.

Архивът на Софийския университет до 1944 г. е запазен частично в Държавен архив – София, но е в много лошо състояние. Най-ценните запазени документи са на първо място разписите на лекционните курсове, от които с най-голяма доза достоверност може да се съди за това, какви дисциплини са преподавани. Разписите по принцип са били включвани в протоколите от заседанията на Академическия съвет, където са докладвани от съответните декани. За съжаление, след учебната 1928/1929 г., разписите вече не се протоколират и е трудно да бъдат открити следи от лекционните курсове. В

Годишника на Софийския университет пък разписи са публикувани само до 1915 г. Донякъде данни за лекционните курсове могат да се извлекат от учебните планове, но в тях са включени само част от учебните дисциплини. Последният запазен учебен план на специалността “Педагогика” е от 1938 г. В личните архиви на преподавателите сведенията са или много малко, или никакви. Единствено Димитър Кацаров притежава доста пълен архив, където намерих негови разработки на семинарни занятия от този период, запазени лекционни курсове, които е чел в Софийския университет от 20-те и 30-те години на ХХ век, непубликувани негови съчинения по педагогика и психология. Монографията се състои от три части.

В първата част се разглежда историческото развитие на подготовката на учители със средно и полувисше образование в България. Тук са включени първите опити и идеи за подготовка на учители през Средновековието, практиката през периода на Българското възраждане и първите държавни институции след Освобождението, създадени за подготовка на учители – педагогическите училища и учителските институти до 1944 г. Във втората и третата части се разглежда подготовката на учители с висше университетско образование след Освобождението до средата на ХХ век.

Този период е разделен на *два етапа*: от 1888 г. до 1918, (част втора) и от 1919 до 1948 г. (трета част). Тази периодизация се основава върху спецификата в развитието на специалност “Педагогика” в рамките на Философско-историческия факултет при Софийския университет, постепенното ѝ обособяване като самостоятелна специалност, създаването на една (а по-късно две) педагогически катедри и развитието на университетските педагогически дисциплини.

Събраната информация е представена под формата на таблици, подредени хронологично и систематично. Така се дава възможност на читателите да добият най-ясна представа за автентичните материали, с които е работено, най-вече архива на Софийския университет „Свети Климент Охридски”, който в оригиналния си вид е почти недостъпен. Поместените в текста извадки от архива и направените таблици дават възможност на читателите да се запознаят с проучените материали едно към едно.

II. Студии

3. Стефанов, Ст. Възникване и развитие на специалност “Педагогика” и на основните педагогически дисциплини в СУ ”Св. Климент Охридски” (1888 – 1944 г.) . Годишник на СУ – ФНПП, т. 99-100, 2009, 5–22.

Студията изследва зараждането, развитието и утвърждаването на специалността „Педагогика” и основните педагогически дисциплини в Софийския университет в периода 1888 – 1944 г. Разгледани са основните етапи в оформянето и развитието на специалността „Педагогика” и основните педагогически дисциплини в Софийския университет през посочения период. На основата на работа с архива на университета са анализирани появата и развитието на всички педагогически дисциплини, четени в специалност „Педагогика” през периода от Освобождението до 1944 г. Проследена е преподавателската дейност на видни български педагози като проф. Петър Нойков и проф. Димитър Кацаров.

III. Доклади в сборници от научни конференции

4. Стефанов, Ст. Един българин – предшественик на Ян Амос Коменски. В: - Ян Амос Коменски и нашата съвременност, С., 2001, 140-145.

В доклада е представена визията на старобългарския книжовник Константин Костенечки за един от основните принципи за обучението, формулирани от Ян Амос Коменски – принципът за основност при обучението, или поставяне на обучението на здрава основа. Това е един пример за възникване на еднакви идеи по различно време, на различни места, в коренно различни региони на света.

5. М. Терзийска, Стефанов, Ст. Всеобщото образование – панацея за човечеството (социално-педагогическата утопия на Коменски). – В: Сб. Общество на знанието и образование за всички. Юбилейна научна сесия 10 години списание “Стратегии на образователната и научната политика”, 21–22 февруари 2003, София 2003, 219–222.

В доклада е представено мнението на Коменски за ролята на образованието, като един от най-важните фактори за промяна на живота на хората. Коменски със своите идеи поставя основата на глобалното мислене за образованието като основният способ за спасение на човечеството от всичките му „болки”, проблеми и нещастия в съвременния свят.

6. Стефанов, Ст. Националното възпитание и подготовката на учители. В: - Съвременни предизвикателства към началната училищна педагогика. С., 2003, 365-370.

Разглежда се ролята на националното възпитание в подготовката на българските учители в исторически и в съвременен план. Проследява се преподаването на историко-педагогическите дисциплини в подготовката на учениците в педагогическите училища у нас и на студентите в специалност “Педагогика” в Софийския университет.

7. Стефанов, Ст. Ролята на българската секция към Международната лига за ново възпитание за подготовката на българските учители – 20-те – 30-те години на XX век. В: - Обучение и възпитание в началните училища, детските градини и специалните училищни заведения. Доклади от втората есенна научна конференция на Факултета по начална и предучилищна педагогика, Китен, 20-25 септември 2004 г. С., “Веда Словена” – ЖГ, 2004 г., 427-429.

Разгледана е ролята на Българската секция от Международната лига за ново възпитание през 20-те – 30-те години на XX век. за подготовката на български учители – основно тяхното запознаване с идеите на Новото възпитание на страниците на списание „Свободно възпитание”.

8. Стефанов, Ст., М. Пиронкова. Развитие на историко-педагогическите дисциплини и подготовката на учители в България (края на XIX – първата половина на XX век). В: - Националното историческо образование. Национална конференция 14-15 май 2005 г., Велико Търново, 69-74.

Разгледани са основните историко-педагогически дисциплини в обучението на български учители през посочения период и е изтъкнато тяхното значение за научно-методическата подготовка на бъдещите учители в България.

9. Стефанов, Ст. , М. Пиронкова . Историко-педагогическото познание в подготовката на българските учители – 1888-1944 г. В: - Осигуряване и оценяване качеството на обучение. Доклади на Третата есенна научна конференция на ФНПП, Китен, 19-24 септември 2005 г. С, “Веда Словена-ЖГ”, 2005,

Разгледана е ролята и мястото на историческото познание, както и неговото значение за патриотичното възпитание при подготовката на българските учители в педагогическите училища, институти и в Софийския университет – специалност „Педагогика” през посочения период.

10. Stefanov, St., M. Terziyska. L'influence des idées de l'Éducation nouvelle sur l'émergence et le développement des disciplines pédagogiques en Bulgarie (fin du 19e – première moitié du 20e siècle). In : - Passion, Fusion, Tension. New Education and Educational sciences - Education nouvelle et Sciences de l'éducation (end 19th-middle 20th century - fin 19e-milieu 20e siècle). Bern, Peter Lang, 2006, pp. 223–252.

В доклада е разгледано влиянието на идеите на Новото възпитание върху формирането и развитието на педагогическите дисциплини в България. У нас това влияние се осъществява чрез дейността на преподавателите в Софийския университет „Св. Климент Охридски”, специалност „Педагогика” проф. Димитър Кацаров и неговите колеги.

11. Стефанов, Ст. Социално-педагогическата работа с малолетни правонарушители в България през първата половина на XX век (Дейността на Съюза на дружествата за борба с детската престъпност в България). В: - Приемственост и перспективи в развитието на педагогическата теория и практика. 125 години предучилищно образование в България. Доклади на петата есенна научна конференция на ФНПП, Китен, 5-8.09.2007 г. Вѐда Словена – ЖГ, София, 2007, 669-673.

В доклада е разгледана социално-педагогическата работа с малолетни правонарушители в България през първата половина на XX век и в частност - дейността на Съюза на дружествата за борба с детската престъпност в България. Посочени са основните дейности, които съюзът предприема за подпомагане на борбата с детската престъпност през посочения период, а именно – създаването на редица домове и центрове за работа с малолетни правонарушители в България. Разгледана е дейността на пловдивския патронаж от 1905 г. и на софийското дружество, основано през 1918 г.

12. Стефанов, Ст. Приносът на проф. Петър Нойков за развитието на педагогическите дисциплини в Софийския университет. В: - 120 години Софийски университет “Св. Климент Охридски” и развитие на педагогическата наука. Доклади на шестата есенна научна конференция на ФНПП, София, 21-22 ноември 2008, 649-660.

В доклада е разгледан приносът на проф. Петър Нойков за създаването и развитието на основните педагогически дисциплини в Софийския университет в периода 1899 – 1919 г. Анализирана е ролята на проф. Нойков за разработването и утвърждаването на

преподаваните педагогически дисциплини в специалност „Педагогика” в Софийския университет през посочения период.

13. Стефанов, Ст. Училището в манастира “Зограф” 1846–1853 г. В: - Шести “Светиниколаевски православни образователни четения” 30.11.–01.12. 2007 г. , Бургас, 2008, 145-150.

В доклада е разгледана предисторията, създаването и работата на това малко известно богословско училище в манастира „Зограф” на Света гора. Посочена е ролята на тогавашните игумени на манастира за основаването на това училище, както и неговото място в историята на българското образование през периода.

14. Стефанов, Ст. Ролята на българските манастири и църковните настоятелства за издръжката и управлението на образователното дело през Възраждането. В: - Седми “Светиниколаевски православни образователни четения” 04.12.–05.12. 2008 г. , Бургас, 2009, 84-92.

Разгледана е ролята на българските манастири за издръжката и управлението на образователното дело през Възраждането. Акцентирано е върху специфичния принос на българските манастири и църковните настоятелства в страната за материалната и духовната подкрепа на българските училища през Възраждането.

15. Стефанов, Ст. Българската педагогическа наука в контекста на европейското педагогическо познание през първата половина на XX век. В: Българското образование – национални ориентири и европейски измерения. Международна научна конференция, Габрово, 2008. Сборник с доклади, Екс-прес, Габрово, 2008, 213-221.

В доклада е изследвано състоянието и постиженията на българската педагогическа наука в посочения период, съизмерима с европейското педагогическо познание през първата половина на XX век. Акцентирано е върху ролята на проф. Димитър Кацаров и българската секция от Международната лига за ново възпитание и постиженията на педагогическата наука в България в общоевропейски план през посочения период.

16. Стефанов, Ст. Кратка свещена повестница и свещен катехизис на македонско наречие - Кузман Шапкарев, 1868 г. В: Осми “Светиниколаевски православни четения”. Сборник доклади и съобщения. Бургас, 2010, 53-60.

Разгледани са част от учебниците на македонско наречие на Кузман Шапкарев от 1868 г., а именно онези, които изясняват основите на религията. Посочва се значението на тези учебници за по-доброто изясняване на учебния материал по основи на религията за децата в Македония в тази епоха.

17. Стефанов, Ст. Комплектът учебници „на наречие по-вразумително“ за македонските българи на Кузман Шапкарев, 1868 г. – В: Празнично-юбилейната история. Сборник с доклади от летния семинар в Китен 25-29 юни 2012 г. С., ИК “Ваньо Недков”, 2012, 283-290.

Изследвано е съдържанието и замисълът на комплекта от шест учебника за българските ученици в Македония през 70-те години на 19-ти век от Кузман Шапкарев.

Акцентирано е върху идеята на Кузман Шапкарев за сближение между източното и западното българско наречие с оглед на изработването на единен общобългарски литературен език.

18. Стефанов, Ст., Д. Желязков. Греко-Български разговорник и кратка българска история на Христати Павлович от 1835 г. – В: История на просветното дело – нови изследвания, уникални културни ценности и музейни колекции. Иновативни форми на представяне. Международна научна конференция, Габрово, 2014, 101–112.

Направено е историко-педагогическо изследване и пълен езиков анализ на един не много познат паметник на учебната книжнина от периода на Възраждането. Разгледана е ролята и предназначението на посочения паметник за обучението и възпитанието на българските ученици от първата половина на 19-ти век.

19. Стефанов, Ст., М. Терзийска. Извори за историята на детството и младостта: ученически албум от 1900 г. В: Науката за културно-историческото наследство – scientia “incognita”. Сборник с доклади от Юбилейната научна конференция по повод 10-годишнината от създаването на Катедра „Културно-историческо наследство“ при Университета по библиотекознание и информационни технологии, София, 10.10.2014, съставител Жоржета Назърска, За буквите, София, 2014, 113-122.

Първо изследване на един оригинален и уникален паметник на ученическото творчество от началото на ХХ век – ученически албум от 1901 – 1907 г. Става дума за

ученическо творчество от началото на ХХ век, което дава представа за състоянието на езиковите умения, литературните познания, идеологическите и естетически аспекти на профила на българските ученици от съответното време.

20. Д. Желязков, Стефанов, Ст. Най-ранните речници на българския език – известно и неизвестно. В: Науката за културно-историческото наследство – *scientia* “*incognita*”. Сборник с доклади от Юбилейната научна конференция по повод 10-годишнината от създаването на Катедра „Културно-историческо наследство“ при Университета по библиотекознание и информационни технологии, София, 10.10.2014, съставител Жоржета Назърска, За буквите, София, 2014, 245-295.

Педагогическо-езиковедско проучване на всички речници на българския език от периода на Възраждането. Проучени са 35 речника – ръкописни и печатни, от началния период на възраждането, с езиковедски и педагогически анализ на тяхното съдържание.

21. Стефанов, Ст. Експериментален модел за създаване на виртуален музей на образованието. В: Общество, политика, образование (История и обществени нагласи). Сборник с доклади от летния семинар в Китен 25 – 30 юни 2015 г., Стилует ЕООД, С., 2015, 101–106.

Опит за създаване на модел за виртуален музей на образованието, с опция за неговото продължаване и разширяване с участието на студенти от ФНПП при СУ „Св. Климент Охридски“.

IV. Статии

22. Стефанов, Ст. Участие на български представители в конгресите на Международната лига за ново възпитание (1923-1936). - Педагогика, 8, 2006, 104–110.

Представена е активността на членовете на българската секция от Международната лига за ново възпитание в международната дейност на лигата. Български делегати участват в почти всички международни конгреси със свои доклади, участие в дискусии и даже българска изложба на един от конгресите.

23. Стефанов, Ст., М. Пиронкова. 43-та международна конференция на World Education Fellowship. Памет за проф. Димитър Кацаров. – Стратегии на образователната и научната политика, 3, 2006 , 158-163.

Докладът на тази международна конференция представя научното дело на проф. Димитър Кацаров като лидер на движението за ново възпитание в България и ръководител на българската секция от Международната лига за ново възпитание през първата половина на XX век.

24. Стефанов, Ст. Социално-педагогически грижи за децата в България – 20-те – 30-те години на XX век (Дейността на Съюза за закрила на децата в България). Педагогика, 7, 2007, 94-110.

Статията представя за първи път основаването и дейността на Съюза за закрила на децата в България през 20-те – 40-те години на XX век като основната институция за социално-педагогически грижи за деца и младежи в България, в сътрудничество с други организации, както и с държавни институции.

25. Stefanov, St., M. Pironkova. Study of the New Education Movement. Bulletin № 1, April, 2209, pp. 1-6.

Статията е предназначена да запознае японските читатели с дейността на българската секция от Международната лига за ново възпитание и нейният ръководител проф. Димитър Кацаров – на японски език

26. Стефанов, Ст. Основаване и развитие на Лабораторията по педагогическа психология при Софийския университет (1898-1944). Педагогика, 6, 2008, 87–91.

Статията разглежда основаването и дейността на Лабораторията по педагогическа психология при Софийския университет (1898-1944) и на нейният създател и ръководител проф. Димитър Кацаров. Лабораторията е една от първите подобни в Европа и първата на Балканите. За нейното създаване проф. Димитър Кацаров е вдъхновен от лабораторията на проф. Едуар Клапаред в Женева, където самият той е участник и основател.

27. Стефанов, Ст., М. Терзийска. Педагогически анархизъм – Свободно възпитание; Доклад на XVIII Международна кръгла маса “Свобода и надзор на Балканите”, 19 – 21 февруари 2009 г., Благоевград, Балканистичен форум , 2011, № 1, 79-88.

В статията е разгледан сблъсъкът на идеите на свободното възпитание с тези на марксистите-ортодокси в лицето на Годор Павлов през 20-те години на XX век. Представен е разнобойт между не просто две концепции, а между два начина на мислене – освободеното от оковите на традиционната педагогика мислене и скованото от марксистическите догми и оковите на традицията.

28. Стефанов, Ст. Ян Амос Коменски и идеята за образование през целия живот. В: - Управление и образование. Академично списание. Кн. 4, Т. 7, Университет “Проф. д-р Асен Златаров”, Бургас, 2011, 175–179.

Статията представя концепцията на Ян Амос Коменски за образованието през целия живот – идея, представяна като творение на XX век, а всъщност формулирана и разработена подробно през 17-ти век в съчинението на Коменски „Всеобщ съвет за поправяне на човешките дела”. Анализирани са съдържанието на част четвърта – „Пампедия” на съчинението, в която е подробно разработена идеята за образование през целия живот.